

הקדמה

בעזרי"ת

שלמה המלך אמר ויתר מהמה בני הזהר עשות ספרים הרבה אין קץ ולהג הרבה יגיעת בשר (קהלת י"ב פסוק י"ב). ולכאורה יפלא, הלא זה מעיקרי יסוד התורה, שהתורה נדרשת בי"ג מדות, ואדם דן ק"ו מעצמו וסברתו, וכל אחד יש לו חלק בהתורה כמו שאמרו מקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו כדאיתא בחולין ד"ו ב' ודרשו זאת מקרא וכתת נחש הנחשת אשר עשה משה וגו', אפשר בא אסא ולא ביערו, בא יהושפט ולא ביערו, והלא כל ע"ז שבעולם אסא ויהושפט ביערו, אלא מקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו, ובמ"ח דברים התורה נקנית, ומהם בפלפול התלמידים ובדיבוק חברים ובעריכת שפתים, ומצווים אנו ללמוד ומחוייבים ללמד לאחרים, ובודאי כל המרבה בזה הרי זה משובח, ואם ע"י ספרים יתרכו התלמידים ויפוצו מעינותיו חוצה ודאי וודאי החובה להרבות בעשיית ספרים, ורש"י באבות מפרש בעריכת שפתים, זה שמוציאן בפה, שאין דברי תורה מתקיימת אלא בהוצאת הפה דכתיב כי חיים הם למצאיהם, אל תקרי למצאיהם, אלא למוציאם בפה, ומה יפה פירש שם החסיד רבנו יוסף יעבץ באבות, שלכן כתיב למצאיהם ולא למוציאם, בשביל שלמצאיהם הוא לשון מציאה, שמי שמוציאם בפה, הרי זה כמו שמצא אותם, שאלמלא כן יאבדו ממנו, ובודאי אם כותבן על הספר יותר טוב ועצה שלא יאבדו, ואם כן הדבר, מה הוא הביאור בכתוב שהזהיר מעשיית ספרים אין קץ, וכי יש קץ וסוף להתורה, והלא ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים ורחבה מצותך מאד, והפוך בה דכולה בה.

אבל באמת הדבר, שהספרים שמדברים בבירורי המצות והלכותי ובפלפול של תורה, אדרבא ואדרבא, החובה והמצוה, להגות בהן מה שיותר ויותר, ולדבר בהן ולבררן עד כמה שידינו ושכלנו מגעת, וה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה להבין יותר ממה ששכלנו מגעת כמו שאמרו חז"ל יגעת ומצאת, עד שזוכים למעלת כי סוד ה' ליראיו, ואין קץ וגבול, ומפורש הוא במשנה ג' פ"ד מידים בכה ר"א ואמר סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם, והראב"ד כתב בפ"ו מהל' בית הבחירה הי"ד, כך נגלה לי מסוד ה' ליראיו, וכן כתב הראב"ד בהקדמת פירושו למס' עדיות, ורשות נתונה לכל אחד ואחד לישא וליתן ולפלפל ולהקשות ולתרץ, כמה ששכלו מגעת, ואין לו לדיין אלא מה שעניו רואות, ובאחת מתשובותיו מהגאון רבנו חיים מוואלאזין זצק"ל בספר חוט המשולש, כותב וכבר הוזהרתי מפי מורי הגאון שלא לישא פנים בהלכה, וכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש נתנה למשה מסיני, אם לומד הוא ע"פ הגדרים שגדרו לנו חז"ל, ללמוד ע"מ לעשות, שמספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות, שזהו לימוד תורה לשמה, ואם ה' מספיק בידו ללמוד וללמד ודאי שזוכה לכיון אל האמת, ואם כי זה סותר וזה בונה וזה מקשה וזה מפרק כדרכה של תורה, אלו ואלו דברי אלקים חיים, וכמה פנים לתורה, וע"י זה יגיע לסברא ישרה, וכמו שכתב הגאון רבנו חיים מוואלאזין ז"ל, במכתבו חז"ל וכד דייקת שפיר תשכח שכל הראשונים והאחרונים ז"ל, לא נשתבחו אלא בסברא ישרה, כל הישר בסברא גדול מחבירו עכ"ל הטהור, ונחזיקנה טיבואת לכל הדורות שלפנינו שהשאירו לנו מיגיעם ועמלם בספריהם הקדושים שהועילו ללמד אותנו דעת, ואילולי הם היינו ממששים כעורים באפילה והי' התורה כספר החתום, ואין ספק שהניחו לנו מקום להתגדר, להמשיך בדרך זו, ולהשאיר לדורות הבאים מיגיענו ועמלינו, כי הדורות הולכים ומתמעטים עד ביאת הגואל בב"א.

אולם כ"ז הוא רק להשכיל ולהבין ע"פ היסודות והנחות שגדרו לנו חז"ל, והגדרים מהדורות שלפנינו, החובה עלינו להוסיף לקח, כי אין גבול וקץ לחכמת התורה, משא"כ לפלפל ולשאול ולישא וליתן בעיקרי היסודות, מה טעם זה ומה

טעם זה, אין זה בירור הלכה וביאור הדברים כלל, ולא נתנה הרשות לזה, והוא רק להג הרבה ויגיעת בשר, ואין בשכלנו להגיע לזה, וע"ז אמר שלמה המלך, ויתר מהמה בני הזהר עשות ספרים הרבה אין קץ, והפסוק הזה המשיך להפסוק שלפניו, דברי חכמים כדרכונות וכמשמרות נטועים, שבזה הם כדרכונות ואין להרהר אחריהם ואין להוסיף עליהם, והמשא ומתן בעיקרי יסודות והנחות אינה מביאה לבירור, אלא למבוכה ומהומה, ואיתא שם במדרש קהלת על זה הפסוק, ויתר מהמה בני הזהר עשות ספרים אין קץ, מהמה, מהומה, וזה כוונתם שאין זה מביא לבירור ולדעת, אלא למהומה, ולמבוכה, ואמרו עוד שם על מה שנאמר להג הרבה ויגיעת בשר, להגות נתנו ולא ליגיעת בשר, שאין שום תועלת בזה, ואף שבעירובין דכ"א נדרש הקרא הזה לענין אחר, מ"מ מבואר הוא גם לפי פשוטו של המקרא.

והנה שלמה המלך אמר בקהלת פרק ג' פסוק י"א את הכל עשה יפה בעתו וגו', ואיתא שם במדרש ע"ז, אמר ר' בון הי' ראוי אברהם להבראות קודם אדם הראשון, אלא אמר הקב"ה אם אברא תחלה את אברהם שאם יקלל אין מי שיבא אחריו ויתקן, אלא הריני בורא אדם בתחלה, ואם יקלל זה, יבא אברהם אחריו ויתקן ע"ש, והביאור הוא, שלו היתה הבריא בתחלתה עם אברהם, לפי מדרגות אברהם היתה הבריא בשלימות הגמורה והמוחלטת, לא הי' מועיל שום תיקון, ואם הי' קלקול אין העולם יכולה להתקיים, שכך היתה הבריא בשלימות הגמורה, ולכך הי' הבריא בתחלתה במדרגת אדה"ר, שצריכין עוד תיקון ועלי' יותר ויותר למעלה, וממילא אף אם הי' קלקול אפשר לתקן, שזהו כוונת הבריא לתיקון ועלי', ואפי' בדברי תורה אמרו חז"ל ודרשו מקרא והמכשלה תחת ידיך, אין אדם עומד על דברי תורה אלא א"כ נכשל בהן, וכל מה שיתעמק יותר ויותר יראה שהאמת ממנו והלאה, ומתוך זה ישתוקק להתעמק עוד יותר, וכמו שפירש בס' רוח חיים באבות פ"א, על מה שאמרו והוי שותה בצמא את דבריהם, שהי' לי' לאמר והוי שותה בצמא אלא שהכוונה שיהי' כשותה מים מלוחים, כל אשר ישתה יותר יוסיף צמא, וכן הוא בהלימוד, כל מה שילמוד יותר יתאוה וינעם לו עוד לדעת יותר, וזהו שאמרו והוי שותה בצמא, היינו שותה והוא צמא עכת"ד.

ובשבת דפ"ח א' איתא אר"א בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו וכו', ויש להבין הלא בפ' משפטים כ"ד פסוק ז' כתיב ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם, ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, הרי שקרא משה לפניהם את התורה, וע"ז אמרו נעשה את כל מה ששמענו, ונשמע מה שיצוה עלינו עוד ונעשה, ואם כן אין כאן שום הקדמה נעשה לנשמע, ולמה נשתבחו כ"כ ישראל עבור זה, אולם הביאור הוא, שע"י ששמעו מה שקרא לפניהם וקבלו עליהם לעשות השתוקקו לשמוע עוד ועוד ואמרו ונשמע, היינו שהבינו והתעמקו במה ששמעו, שאין קץ ותכלית לחכמת התורה, התאוה לעלי' יותר ויותר לשמוע עוד, וזהו מה שאמר ר"א מי גילה רז זה לבני שמלאכי השרת משתמשין בו, שנאמר ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו, והיינו שהמלאכים עושים דברו, כדי שיוכלו אח"כ לשמוע דברו עוד, וזהו סגולת ישראל להשתוקק אך ורק למעלה מעלה, כי ישראל ואורייתא וקוב"ה חד הוא.

ודוד המלך אמר בתהילים פרק קי"ט פסוק נ"ד זמירות היו לי חקיק בביית מגורי, ואיתא בסוטה דל"ה א', אמר לו הקב"ה, ד"ת שכתוב בהן התעייף עיניך בו ואיננו אתה קורא אותן זמירות, הריני מכשילך בדבר שאף תינקות של בית רבן יודעין אותו וכו', הרי שנענש ע"ז, ויש להבין א"כ מפני מה נקבעה פסוק זה בכתובים, ואנו אומרים זה הפסוק. ודברי תורה היא, ומקבלין ע"ז שכר, והרי דוד נענש על לשון זה, אולם הלשון זמירות, יש לה שני מובנים, והיינו לומר זמירות היו לי חקיק שהם קל, ונקל לי לקיימם, ע"ז נענש דוד, שהרי אדרבא כל הגדול מחבירו יצרו גדול, וכשמגיעין למדרגה זו, שקל אצלו, יתגדל יצרו, וצופה רשע להצדיק ורוצה להכשילו, ומלחמת היצר עוד נתגבר ביתר שאת ויתר עז, וצריך עוד שמירה יותר ויותר וזהירות רבה, אבל לעומת זאת, להתבונן והמתעמק בהתורה והמצות, האושר הרוחני והנעימות,